

KOMENTAR K PRISPEVKU

“Več pozornosti našemu strokovnemu izrazju ali kako do poenotenja raznolikega”

Prijetno me je presenetila razprava dr. Z. Jelenca v zadnji številki *Andragoških spoznanj* (Jelenc, 2004) o pomenu uveljavljanja in ustrezne rabe strokovnega izrazja v razpravah in zapisih, ki se nanašajo na področje vzgoje, izobraževanja in učenja. Razprava je še posebej dobrodošla, saj prihaja v času, ko se vse pogosteje govori o paradigmatskem premiku v pojmovanju, koncipiranju in praksi na področju vseživljenjskega učenja in posebej vseživljenjskega izobraževanja. Soglašam tudi z njegovim mnenjem, da v slovenskem strokovnem prostoru potrebujemo konsenz o temeljnih pojmi, ki pokrivajo to področje, in ustreznih izrazih zanje, tega pa seveda ne bo mogoče doseči, če ne bomo izpeljali ustreznega dogovarjanja med različnimi znanstvenimi disciplinami.

Ker je razprava dr. Jelenca v velikem delu namenjena polemiki z nekaterimi rešitvami iz *Pojmovnega slovarja za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja* (Muršak, 2002), bom v nadaljevanju navedel nekaj pojasnil in razlogov za predlagane rešitve v slovarju.

Neizogibna posledica hitrega razvoja vzgoje, izobraževanja in učenja je tudi razvoj novih pojmov, s čimer se stari in že uveljavljeni pojmi vpišujejo v nove teoretske koncepte in dobivajo nove pomenske odtenke. Posledica je, da ob še tako velikem prizadevanju različnih strok po enotni uporabi izrazoslovja ni mogoče določati arbitra, ki bo določal, kaj je pravilna in kaj napačna raba določenega izraza, pač pa je mogoče govoriti le o ustreznih ali

neustreznih rabi,¹ pa še to znotraj konteksta, v katerem se določeni pojem ali termin uporablja. Zadrega, ki pri tem nastajajo, posamezni pisci rešujejo na različne načine, pogosto tudi s pojasnitvami in dodatnimi opredelitvami posameznih pojmov in izrazov brez pretenzije, da bi jim dali univerzalno veljavo, pa čeprav bi o njih na neki točki dosegli konsenz.

Če so problemi v zvezi z enotno rabo terminologije veliki, ko gre za posamezen jezik, pa so težave še veliko večje, ko gre za prevzemanje in prevajanje pojmov med jeziki. Zaradi tega sta vsaka priprava slovarjev in njihovo prirejanje izjemno zahtevni in ne-hvaležni nalogi, še zlasti, če želi avtor »normirati« določeno rabo. Posebno izjemo v tem smislu predstavljajo tisti pojmi, ki jih opredeljujejo zakoni ali drugi uradni dokumenti, in je potrebno ločiti »uradno« od pogovorne ali strokovne rabe terminov.²

Pri nastajanju *Pojmovnega slovarja za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja* sem se soočal z vsemi naštetimi problemi. Moj namen ni bil normirati rabe določenih pojmov, pač pa sem si prizadeval za sinhronizacijo terminologije, ki se uporablja v slovenščini, in tiste, ki se uporablja v drugih jezikih (angleščina, nemščina, francoščina). Prav zaradi tega sem praviloma puščal v osnovni opredelitvi gesla tisti pomen, ki je zapisan v podlagi, na kateri je slovar nastajal (*Glossary ...*, 1997). Dosledno sem upošteval naše zakonske opredelitve, v

primerih, ko pa sem presodil, da je to za ustrezno rabo termina potrebno, sem dodal ali dopolnil komentarje. V komentarjih so pogosto navedene tudi specifične rabe sorodnih izrazov v posameznih jezikih, kar kaže na vso zapletenost enotnja terminologije in ustreznega prevajanja.

Čeprav so različne presoje legitimne in tudi dobrodošle, se mi zdi potrebno, da polemiziram z nekaterimi konkretnimi pripombami dr. Jelenca. Prvi primer je opredelitev pojma *izobraževanje odraslih* (angl. adult education), s katero se dr. Jelenc ne strinja. Zapisati moram, da sem zaradi verodostojnosti obdržal angleško opredelitev, kot je zapisana v *Glossaryju* (str. 38), v komentarju pa sem jasno zapisal, da je slovenska uporaba termina širša in pokriva tudi poklicno in strokovno izobraževanje odraslih. S tem sem posredno opozoril bralca, ki bo slovar uporabljal (tudi) za razumevanje angleških tekstov in konceptov, na pomen, ki ga ima izraz »adult education« na angleškem govornem področju, obenem pa sem ohranil širši slovenski pomen. Na to se navezuje naslednji problem, na katerega opozarja dr. Jelenc, to je uporaba izraza »nadaljevalno izobraževanje« kot sinonima za »izobraževanje odraslih«. Glede na omenjeno in utečeno (ter za pozornega bralca dovolj pojasnjeno) rabo izraza »izobraževanje odraslih« se pod neposrednim vplivom angleške terminologije predlagani sinonim »nadaljevalno izobraževanje« za označevanje izobraževanja odraslih pri nas kljub drugačnim prizadevanjem ni širše uveljavil. Kljub temu sem v *Pojmovnem slovarju* pustil angleško različico in razlago nespremenjeno. Pri tem dodajam, da angleški izvirnik ne vzpostavlja povezave »initial – continuing«, kot predlaga dr. Jelenc, pač pa »basic – continuing« (*Glossary ...*, 1997, str. 47). Nedoslednost, ki jo dr. Jelenc očita meni, je posledica »nedoslednosti« v angleškem tekstu. Čeprav sam menim, da je vpeljevanje

pojma »nadaljevalno izobraževanje« kot sinonima za pojem »izobraževanje odraslih« nepotrebno, pa v izogib nasprotju z njegovo *Terminologijo izobraževanja odraslih* v to nisem posegal.

Poseben problem, na katerega v svojem zapisu opozarja dr. Jelenc, je prevajanje angleških terminov »formal, informal, non formal learning«. Njegov predlog, da bi namesto »informalno učenje« uporabili izraz »aformalno«, je morda upravičen, vendar se je s slovenskim prevodom *Memoranduma o vseživljenjskem učenju* (*Memorandum ...*, 2000), ki »non formal« prevaja kot »informalno« ali »priložnostno«, že uveljavil drugačen prevod. Tudi sam menim, da je izraz informalno učenje manj primeren, zaradi tega se mi zdi najustreznejše uporabiti izraz priložnostno učenje, ki konceptualno ustreza izvornemu pomenu. Strinjam pa se, da tega ne gre enačiti s pojmom »neformalno izobraževanje«, kot je tudi možno razumeti moj zapis pri geslu neformalno izobraževanje (Muršak, 2002, str. 72). Ko gre za razmerje med formalnim in neformalnim izobraževanjem, pa menim, da je opredelitev v *Pojmovnem slovarju* skladna s tisto, ki jo predlaga dr. Jelenc, in da je namembnost, ne pa način izvedbe izobraževanja in poteka učenja tisto, kar ločuje formalno od neformalnega. Zaradi tega ne vidim razloga, da bi v tem smislu oporekali trditvi, da lahko tudi izobraževanje, ki poteka kot izobraževanje na daljavo ali samoizobraževanje, opredelimo kot formalno izobraževanje. Kar se tiče prožnosti meje med formalnim in neformalnim izobraževanjem, izhajam iz dejstva, da je namembnost pogosto težko enoznačno določiti in da zaradi tega tudi v prihodnje ne bo mogoče strogo enoznačno uporabljati tega pojma. Pomislimo le na izobraževanje po delih ali programe priprave na preizkuse za nacionalne poklicne kvalifikacije po certifikatnem sistemu, ki imajo značilnosti formal-

nega izobraževanja, čeprav niso javno priznani in ne dajejo javno priznane izobrazbe ali kvalifikacije.

Enoznačna raba izrazov je gotovo velik izziv za vsako stroko, normirana uporaba pa prav tako predstavlja nevarnost zapiranja in onemogočanja razvoja novih konceptov. Nekaj pa gotovo drži: nujno potrebujemo pojmovni slovar s celotno strokovno terminologijo, ki jo na Slovenskem uporabljajo znanosti, ki proučujejo vertikalo vseživljenjskega učenja in izobraževanja. Moral pa bi biti takšen, ki bo upošteval tudi razvoj pojmov in njihovo spreminjanje ali različno uporabo v različnih strokah. Dr. Jelenc je gotovo poklican, da sproži tako pobudo in postane njena gonilna sila, ne glede na to, ali bodo take opredelitve postale norma ali ne.

izr. prof. dr. Janko Muršak

VIRI:

Glossary of Labour Market Terms and Standard and Curriculum Development Terms. (1997). Torino: European Training Foundation.

Jelenc, Z. (2004). Več pozornosti našemu strokovnemu izrazju. *Pravilna raba izrazoslovja krepi stroko*. Andragoška spoznanja, 4, str. 40–49.

Jelenc, Z. (ur.) (1991). Terminologija izobraževanja odraslih – z gesli in pojasnili v slovenščini ter z gesli v angleškem, španskem, nemškem in italijanskem jeziku. (Zbral in uredil Zoran Jelenc). Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani (Izobraževanje odraslih 6).

Memorandum o vseživljenjskem učenju. (2000).

Bruselj: Komisija Evropske skupnosti (<http://linux.acs.si/memorandum/html/>).

Muršak, J. (1999). Kvalifikacije, kompetence, poklici: poskus sinteze. *Sodobna pedagogika*, 2, str. 28–46.

Muršak, J. (2002). *Pojmovni slovar za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport – Urad RS za šolstvo in Center RS za poklicno izobraževanje.

¹ Verjamem, da dr. Jelenc sebi ni pripisal vloge arbitra, ko je svoj prispevek podnaslovil *Pravilna raba izrazoslovja krepi stroko*.

² Za primer lahko vzamemo izraz »poklic«, ki je z vladno odredbo o standardni klasifikaciji poklicev normiral raba izraza »poklic« za označevanje angleškega izraza »occupation«, kar je kasneje zahtevalo celo spremembo zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki je izraz »poklic« uporabil v drugačnem, pri nas uveljavljenem pomenu. Verjetno se »normirana« raba ne bo prijela in bomo z izrazom »poklic« še naprej označevali tudi tisto, čemur v angleščini pravijo »profession« ali »vocation«, a o tem ni mogoče odločiti s strokovnim člankom (Glej Muršak, 1999, str. 41).